

Toespraak herdenking Kindertransporten, 2 juni 2019

Door Christine Gispén,
voorzitter Stichting Sobibor

Als kind heb ik me altijd afgevraagd wie mijn grootvader was. Ik wist dat hij niet uit de oorlog was teruggekomen en ook dat hij in Sobibor was vergast. Ik heb hem niet gekend. Zoals bij velen werd er in onze familie weinig over gesproken, maar op 4 mei dacht ik steevast aan hem en aan Sobibor.

Later wist ik dat hij in Amsterdam als *'ondergedoken Jood'* was opgepakt en als strafgevangene naar Vught gebracht.

Toen ik dit jaar voorzitter werd van de Stichting Sobibor en wist dat ik hier vandaag zou staan, dacht ik daaraan terug; *'zou mijn grootvader de kinderen gehoord hebben toen hij hier gevangen zat?'* Een gedachte, gevoed door te willen weten wat er gebeurd was, een gedachte met eigen invulling, een gedachte waarop nooit een antwoord zou komen. In elk geval heeft hij het Kindertransport niet meegemaakt, want voor die tijd was hij al weggevoerd, via Westerbork naar Sobibor, April 1943.

Uit Westerbork stuurde hij een kaart aan vrienden om te vertellen dat hij vanuit Vught daar naar toe gebracht was. Hij was opgewekt; *'nou jongens, ik hoop je spoedig weer te zien'*, een tekst die ik twee weken geleden bij een bezoek aan Westerbork op veel kaarten terugzag. Je kunt daarbij niet geloven dat de kampcommandant van weleer niet wist *waarom* hij deze onwetendheid in stand moest houden. Dit uitermate pijnlijk feit heeft Ad van Liempt proberen te weerleggen in zijn pas verschenen boek en proefschrift over Gemmeker. Het is van Liempt niet gelukt aan te tonen dat de kampcommandant wel degelijk wist wat er in het oosten gebeurde.

Toch is het een troost, als je dat zo mag noemen, te weten dat mijn grootvader en de kinderen van het Kindertransport niet wisten wat hen te wachten stond. Het zou onverdraaglijk zijn geweest.

Het is echter een bittere pil dat diegene die verantwoordelijk was met slechts een lichte straf weg kon komen.

Drie jaar geleden heb ik samen met mijn zusje met de Stichting Sobibor de herdenkingsreis gemaakt voor de familie van mijn vader. Ik ben er persoonlijk rijker van geworden: wat ver, donker en weg was, werd een bewuste ervaring van het toch ergens zijn; de plek van mijn grootvader en familieleden die wij niet gekend hebben.

Nu ik voor u spreek om de kinderen te herdenken van het Kindertransport, weet ik dat ook zij daar zijn, weet ik dat we hun namen daar kunnen noemen, weet ik dat wat we met de Stichting Sobibor doen bijzonder waardevol is: *'blijvend herinneren'*.

De Stichting doet dat door herdenkings- en studiereizen te organiseren, maar ook door het vastleggen van ervaringen. Met onze ervaringen kunnen we de brug naar het heden maken; door *'informatie en educatie'* komen we verder.

Hoe mooi wordt dat vorm gegeven tijdens deze herdenking door de schoolkinderen van de Schalm. Hoe betrokken zijn de kinderen van nu, zelfs 76 jaar na het gebeurde. Dat geeft moed in een tijd van onverdraagzaamheid en openlijke vijandigheid jegens *'anderen'*.

Kinderen zijn bijzondere gesprekspartners en hebben een haarscherp gevoel voor rechtvaardigheid. Dat heb ik ervaren in gesprekken met mijn 10-jarige kleinzoon over de oorlog en de Jodenvervolging.

U hoort het straks ook van onze Kinderstaatssecretaris Mooki Saluna.

Volgend jaar wordt in Sobibor het nieuwe museum geopend. Veel van wat gevonden is in de grond waarop het kamp stond dat niet bestaan mocht hebben, wordt tentoongesteld. Ook dierbaarheden van de kinderen van het transport dat wij vandaag herdenken. Zij vertellen een verhaal en geven ruimte aan al diegenen waarvan men wilde doen geloven dat ze niet bestaan hadden.

Verhalen worden ook verteld in het mooie nieuwe lesprogramma van de Lotty Veffer Foundation. Lotty Veffer gaf, zoals u vast weet, de aanzet voor het prachtige namenmonument achter mij. We missen haar vandaag.

De Stichting Sobibor maakt zich sterk voor haar Docentenprogramma. Door docenten mee te nemen op studiereis, wordt het verhaal verteld aan meerdere generaties jongeren. Zo krijgt het gesprek over heden en verleden een plek. In het Docentenprogramma gaat ook meer aandacht gegeven worden aan het delen van ervaringen van docenten met elkaar en een groter publiek: *'verhalen vertellen'*.

Laten we elkaar verhalen blijven vertellen: *'door te vertellen, kunnen we niet vergeten!'*

NATIONAAL
MONUMENT
KAMP
VUGHT